HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואית להו לערא לאקופי. שהיה אותו שוק שהספק בו מקוס מעבר העיר לרבים והכהנים לא היו יכולין ליכנס שם מפני טומאה ולריך להקיף דרך אחר אחרון: **איכא דידע דאיתחזק טהרה.** בהאי שוק מימיו שלא היה בית הקברות גמור ולא ניתן לפנותו: **לאן קילק בן ולאי.** שתלן ועקרן לאחר גידולן: **תורמסי תרומה.** הלריכות לשמרן בטהרה. וגם הוא היה כהן כדאמרינן מ) [בתוספתא דפרה] (פ"ג) פ) אם מה שעשו ידי שכחתי: **עבד איהו נמי הכי.** היה מקלן תורמסין ומשליכן שם ועשה גם זלף המת במקום שהוא שם וליינו למקום הקבר הכי מפרש בספיקתא דפרשת העומר ובסדר זרעים ירושלמי פ) **היים.** במעמד: **ומנמיה.** הסכמת לדעתנו להיות מן המנין: **מפרכסות זו אם זו.** את שער חברתה להיות נאה: **גל מעצמות.** כמת שנרקב בשרו ונפל מזמן הרבה: **מתני' עם תשכה.** שאם ימהר להזכירם מבעוד יום יפשעו ויאמרו עדיין יש שהות: **עשרים.** פירות האילן לעבודת שבת. שאף אכילת ערלי של שבת קובעת למעשר כדאמרינן במסכת בילה (דף לד:) דשבת עונג איקרי מכל שהוא הוי עונג: **ערבים.** ערובי ע) תחומין וחצירות. והני תרי שייכי למימרינהו בלשון שאלה דשמא כבר עשו אבל בגר לא שייך הלקתם דדבר הגראה לעין הוא: **ספק תשכה.** כגון בין השמשות אין מעשרין את הודאי לתיקון מעלה הוא אע"ג דשבות בעלמא היא קסבר גזרו על השבות אף על בהש"מ: **ואין מטבילין את הכלים.** דהוי נמי שבות כדאמרינן במסכת בילה (דף יח.) דגראה כמתקן כלי: **ואין מדליקין את הנרות.** כ"ש דספיקא דאוריתא היא וזו ואין צריך לומר זו קתני: **אבל מעשרין את הדמאי.** דלא דמי למתקן דרוב ע"ה מעשרין הן: **ומערבין.** עירוב. ובגמרא פריך הא תנן לעיל עם תשכה ערבתם מקמי דליהוי ספק: **וטומנין את החמין.** נותנן בקופה של מוכין לחיות חומם משמתר בהן אבל משתשכה ודאי אין טומנין בהן כדמפרש בגמ': **גמ' עם תשכה.** מבעוד יום הוא ויש שהות לעשר ולערב (א): **בעירובי תחומין.** תיקון מעלה דאסמכוה רבנן תחומין דרבנן ואפי' לגאון דאמר תחומין דרבנן דלמאריגן בעירובין (דף נא.). ילפינן מקום ממקום ומקום מניסה כו'. אבל עירובי חצרות חומרא בעלמא הוא ולא מיקרי שביתה מעלייתא ופסקא דבין השמשות שפיר דמי: בין השמשות קונה עירוב שהוא תחילת קדושת היום: **גאלכ.** שאכלו כלב או אדם: **שעירב עליו מבעוד יום.** קנה עירוב לקוף התחום מבעוד יום ולא הספיק להמשיך ממש עד שנאכל בין השמשות: **שניהם קנו עירוב.** דלגבי האי שנאכל בין השמשות מעיין ליה לילה ואמרינן כבר קדש היום בעוד העירוב קייס וקנה עירוב דהלכה כר' יוסי דאמר בעירובין (דף לה.) ספק עירוב כשר ולגבי דהאי שהוא עליו בין השמשות ונתקייס עד שחשכה מעיין בבין השמשות יממא ועדיין לא קדש היום כשהוא ונמצא שהיה שם כבר בשעת קניית עירוב: **בשלא נקני.** זה שהוא עליו בין השמשות: **קמא לא ניקני.** שהרי נאכל מבעוד יום: ה"ג **ספקא דרבנן היא.** כלומר הא מילתא דמספקא לן אי בין השמשות יממא או ליליא במילתא דרבנן אימתא לן בעירובי תחומין דרבנן וכל ספקא דרבנן לקולא: ה"ג **אמר רבא מפני מה אמרו אין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל.** כגון למר ומוכין: **משחשכה.** כלתנן במתניתין וטומנין את החמין טעמא דספק חשכה הא ודאי חשכה אין טומנין ואסתם הטמנה בדבר המוסיף הבל אפי' מבעוד יום אסור כלתנן בפ"ד (דף מז:) אין טומנין לא בגפת כו' גזירה שמא ימלא קדרתו שנטמנה כשירלה להטמינה וירתיחנה תחילה ונמצא מבשל בשבת: **אי הכי בין השמשות נמי ניגזר.** דהא שבות מעלייתא היא דהא איכא גזירת איסור דאוריתא ותנא דמתניתין אית ליה דגזרו על השבות ביה"ש דקתני אין מעשרין את הודאי: **רותחות הן.** שסמוך לביה"ש הוא מעבירם מעל האור וליכא למיחש לשמא נלטנה וירתיחנה:

עבד איהו נמי הכי. מפר"ת כמו יעקב אבינו ותיקן מילתא: **כל היכא דהוה קשי טהריה.** כדאיתא בנדה בפרק האשה (דף סא. ושם) דתניא אמר רבי יוסי בן שאול מעשה בסלע שהיו מחזיקין בה טומאה כו' אמר להו הביאו לי סדינין הביאו לו ושראן במים ופרסו עליו מקוס טומאה לח[א] מקוס טהרה נגוב: **לא קשיא כאן בעירובי תחומין כו'.** נראה לר"ת כפירוש הקונטרס בעירובי תחומין מחמרינן משום דאית להו סמך מן המקרא וכן פר"מ וכן יש בירושלמי[ב] וכן משמע בפרק מי שהוציאוהו (עירובין דף מו: ושם) גבי הא דקאמר הלכה כדברי המיקל בעירוב רב פפא אמר אילמלא סד"א ה"מ עירובי חצרות אבל בעירובי תחומין אימא לא ומעיקרא היה מפרש ר"ת דעירובי חצרות חמירי טפי דאין מערבין אלא בפת כדמשמע בפרק הדר (שם דף עא:) ובחלון (שם דף פא. ושם) אבל בעירובי תחומין מערבין בכל דבר חוץ ממיס ומלח פ) ואין נראה דהא ר"מ ס"ל דתחומין דאוריתא בפרק בכל מערבין (שם לה.) ואפ"ה אית ליה בהדר[ג] דעירובי חצרות בפת ובעירובי תחומין מערבין בכל דבר דלא אשכחן דפליג ר"מ אאתם משנה דבכל מערבין וטעמא דמקילי בתחומים דלא בעי פת משום ק) דאין מערבין אלא לדבר מצוה[ד]:

נאכל עירובו משחשכה. לאו דווקא וה"ה לא נאכל[ד]:

שניהם קנו עירוב. פירש בקונטרס דרבא אייתי בעירובי תחומין וכן משמע לשון לא ועדב[ה] ואע"פ דספק חשכה אין מערבין עירובי תחומין ה"מ לכתחילה אבל בדיעבד כשר כר' יוסי דאמר (עירובין פ"ג דף לה.) ספק עירוב כשר וקשה לרשב"א דר' יוסי אית ליה התם גבי נפל עליו גל או נשרף או תרומה ונטמאה[ו] ספק עירוב [כשר] אבל משוס חזקה[ז] כדתניא התם בהדיא (דף לו.) כילד אמר רבי יוסי ספק עירוב כשר כו' אבל בספק כי הכא שהיאו בין השמשות לא נאכל בין השמשות או דהכא מיירי בעירובי חצרות[ח] וכן פר"ח וכן מוכח בסוף הדר (שם דף עו.)[ט] ולא[י] אשכחן נמי דלאו חוץ לעיר קאמר כמו לא ושכור לגו פועלים (ב"מ דף פג.)[יא] : רבי

ואית להו צערא לכהנים לאקופי אמר איכא איניש דידע דאיתחזק הכא טהרה א"ל ההוא סבא כאן קיצץ[מ] בן זכאי תורמסי תרומה עבד איהו נמי הכי כל היכא דהוה קשי טהריה וכל היכא דהוה רפי ציייניה אמר ההוא סבא טיהר בן יוחי בית הקברות א"ל אילמלי[נ] (לא) היית עמנו ואפי' היית עמנו ולא נמנית עמנו יפה אתה אומר עכשיו שהיית עמנו ונמנית עמנו יאמרו זונות מפרכסות זו את זו תלמידי חכמים לא כל שכן יהב ביה עיניה ונח נפשיה נפק לשוקא חזייה ליהודה בן גרים אמר עדיין יש לזה בעולם[ס] נתן בו עיניו ועשהו גל של עצמות: **מתני'** [א]ג' דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה עשרתם ערבתם הדליקו את הנר[ב] ספק חשכה ספק אינו חשכה אין מעשרין את הודאי ואין מטבילין את הכלים ואין מדליקין את הנרות[ג] אבל[ד] מעשרין את הדמאי ומערבין וטומנין את החמין: **גמ'** מנא הני מילי א"ר יהושע בן לוי אמר קרא[ה] וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא[ו] תחטא אמר רבה בר רב הונא[ז] אע"ג דאמור רבנן שלשה דברים צריך אדם לומר וכו' [ח]צריך למימרינהו בניחותא כי היכי דליקבלינהו מיניה אמר רב אשי אנא לא שמיע לי הא דרבה בר רב הונא וקיימתי מסברא הא גופא קשיא אמרת שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה אין ספק חשכה ספק אינו חשכה לא והדר תני ספק חשכה ספק אינו חשכה מערב:[ט] סימן[י] "בגופיא "זימרא "ציפרא "בחבלא "דמילתא: א"ר אבא אמר רב חייא בר אשי אמר רב לא קשיא [כ]כאן בעירובי תחומין כאן בעירובי חצרות[מ] ואמר[נ] רבא[ס] אמרו לו שנים צא וערב עלינו לאחד עירב עליו מבעוד יום ולאחד עירב עליו בין השמשות זה שעירב עליו מבעוד יום נאכל עירובו בין השמשות וזה שעירב עליו בין השמשות נאכל עירובו משחשכה שניהם קנה עירוב מה נפשך אי בין השמשות יממא הוא בתרא ליקני קמא לא ליקני ואי בין השמשות ליליא הוא קמא ליקני בתרא לא ליקני בין השמשות ספקא הוא[ע] וספקא דרבנן לקולא: (ואמר) רבא מפני מה אמרו[פ] אין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל משחשכה גזרה שמא[צ] ירתיח אמר ליה אביי אי הכי בין השמשות נמי ניגזר א"ל סתם קדירות רותחות הן ואמר רבא מפני

מוסף תוספות

א. הסדיגין, שבלע לפי שהיה רך ותיחוח. תוס' מלה פא. ד"ה מקוס. ב. מוקי הא דספק חשכה בעירובי חצרות אבל עירובי תחומין דבר תורה הן. תוס' הרא"ש. ג. הקילו חכמים לערב בכל דבר זמנין דלא משתכח גבי פת ומבטל מצות [עירוב]. תוס' הרא"ש. ד. אלא אגב רישא נקטיה. תוס' הרא"ש. ה. דשמעע לי' צא חוץ לעיר. תוס' הרא"ש. ו. ספק מבעוי"ר ספק משחשכה. תוס' הרא"ש. ז. [ד]קיים הי' בין השמשות. תוס' הרא"ש. ח. שיכול לערב אותן ביה"ש. תוס' הרא"ש. אבל בעירובי תחומין דחמירי לא קנו. תוס' עירובין עו. ד"ה שניהם. ט. דמיתי הא מילתא אעירובי חצרות. תוס' הרא"ש. י. דקאמר צא וערב עלינו. תוס' עירובין עו. ד"ה שניהם. יא. והיינו צא מהכא. תוס' הרא"ש.

רב נסים גאון

[אמר ראבה] מפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף ואפילו מבעוד יום גדול, ואמר ראבה מפני מה אין טומנין אפילו בדבר שאינו מוסיף (מה שחשכה) [משחשיכה]. דבר המוסיף הוא הנזכר [נ"א: הם המנויים] בבמה טומנין [לקמן מז] גפת וזבל ומלח וסיד וחול. ודבר שאינו מוסיף, תבן וזוגין ומוכין ועשבין בזמן שהם יבשים. ומה שהתירה המשנה מהטמנה מבעוד יום אבל בשבת לא, כמו שאמרה ספק חשיכה ספק אינה חשיכה טומנין את החמין, אבל ודאי חשיכה אין טומנין [את החמין] כלל, ואפילו בדבר שאינו מוסיף. ופירוש דילה בתוספתא [פרק רביעי] אין טומנין את החמין בתחילה [בשבת], ובסוף פרק במה טומנין [דף נא] תנו רבנן אע"פ שאמרו אין טומנין בדבר שאינו מוסיף כו'. ולפי שהיתה הטמנת החמין [כתחלה] בשבת אסורה מכל צד, למדנו ראיה מזה על דבר המשנה שאמרה אבל טומנין בהן יבשין, אינן אלא מבעוד יום ערב שבת [נ"א: בערב שבת מבעוד יום], ואפילו הכי הרי אמרו אין טומנין (כו') לא בגפת ולא בזבל כו'. ובפרק כירה [דף לט] אמרו אמר רב חסדא ממעשה

מוסף רש"י

גל של עצמות. שמת, דאדם שמת ונעשה גל של עצמות (סנהדרין ק). עשרתם. פירות שנאכל למחר, ערבתם. עירובי חצרות (גיטין ו:). שניהם קנו עירוב. משום דבין השמשות ספק הוא וספק דדבריהם להקל ועירוב מדבריהם הוא, לגבי אלו שנאכל עירובו בין השמשות משוינן ליה ליליא ואמרינן כבר קנה עירוב, ולגבי אלו שעירב עליו בין השמשות משוינן ליה יום ועדיין הוא לו שהות לקנות שביתה (עירובין עו:).

רבינו חננאל

מתניתין ג' דברים צריך אדם לומר בתוך כו'. ואסיקנא צריך למימרינהו בניחותא כי היכי דנקבלו אינשי ביתיה מיניה. מנא לן דצריך הדלקת נר בשבת שנאמר וידעת כי שלום אהלך וגו', ואין שלום אלא באור שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב. ואוקמינן הא דתנן הכא עירבתם עם חשכה, הן עירובי תחומין, והא דתני בסיפא בספק חשיכה ומערבין וטומנין את החמין, עירובי חצרות. אמר רבה אמר לשנים צאו ועירבו עלי פי' עירובי חצרות אחד עירב עליו מבע"י, ואחד עירב עליו בין השמשות, זה שעירב עליו מבע"י נאכל עירובו בין השמשות זה שעירב עליו בין השמשות, נאכל עירובו משחשיכה, שניהם קנו עירוב מה נפשך וכו', ואסיקנא בין השמשות ספק מן היום הוא ספק מן הלילה הוא ועירובי חצירות דרבנן וספק דבריהם להקל. ירושלמי הדא דתימר בעירובי חצרות אבל בעירובי תחומין דבר תורה הן. וטומנין החמין. אמר רבא מפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף ואפילו מבע"י יתריה, בבין השמשות [לא גזרינן, דבבין השמשות סתם קדירות רותחות הן].

מסורת הש"ס

מ) [עי' בערוך ערך עבד נוסחאות שונות וגרסא בן עזאי], נ) [עיין תוספות מגילה כא. ד"ה אילמלא], ג) ברכות נח. [נ"כ עה. סנהדרין ק.], ד) [עיין תוס' חולין ז. ד"ה דלמא], ה) [בשלמות פי' פב וכפרכה בהעלותך עוד סימן קכב פי' ואי לא מערבי כיון דלא שרי לטלטולי מתניה ליכא שלמא בדיתי' ואי לא מדלקי שרגא ולא מעשרי ליכא שלמא בביתיה עי"ל ועיין בהרמ"ש פרקים בתוקן אחר ועי' עוד בר"ן], ו) גיטין ו: ע"ש, ז) סימן להלכות שאמר בשל המתמר זה במסכת זו [רש"ן], ח) עירובין עו. [ושם אי' רבה] ובר"ה הגיר' רבא וכן בהיא בעל מ"מ בהמגד"ש שם שזהו מימרא דרבא, ט) [ע"ל ר' אבא וכ"כ הש"ל"ה דף מו. ד"ה סימנין] דוק היטב בש"ל"ה שם ומאלא שענין הנתנו בתוקן אחר ומקום ואמר רבא ע"ל אחר רבא ואי"ה ואמר רבא הבא בסמוך אין לדגיה, י) עירובין ה: [מה:] ביצה ג:, כ) [ע"ל אמר], ל) [לקמן נח.], מ) [עי' תוספות מנחות כח: ד"ה שהכהנים], נ) ופי"ז דאמלו' ועיין בספרי ר"פ מקץ, ס) ר"ש דשביעית, ע) [ועיין פרש"י בגיטין ו:], פ) [ועי' תוספות גיטין ו: ד"ה ערבמס], צ) עירובין עא. [דף לח. פב.], ק) [שם לח. פב.], ר) [וע"ע תוס' עירובין עו. ד"ה שניהם],

תורה אור השלם

1 וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ וּפָקַדְתָּ נָוְךָ וְלֹא תֶחֱטָא: איוב ה כד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עם תשכה וגו' ולערב הס"ל ואח"כ מ"ס כאן בעירובי תחומין מיקון דעירובי תחומין מיקון מעלה הוא לאסמכוה:

גליון הש"ס

גמ' אמר ההוא סבא. עי' תוס' אבא אמר: שם טיהר בן יוחי. עי' (תוס' יבמות) [ספר תוספת יום הכיפורים למהר"ם מבינ] יומא דף עה ע"א: מתני' בפק חשיכה. עי' ר"ה דף ט ע"א תוס' ד"ה וי"ע: שם אבל בעשרין. עי' תוס' דף ז ע"א תוס' ד"ה ודילמא וגיטין דף לא ע"א תוס' ד"ה במתכה: גמ' סימן בגופיא. מנולה במהרש"ל. וה"מ לגמסב עוד הסיע דלקמן דף ג ע"ב:

שעשו אנשי טבריא ואסרו להן רבנן בטלה הטמנה בדבר המוסיף ואפילו מבעוד יום. ועמד לנו מדבר זה [נ"א: והסקנו מן המאמר הזה] כי הגפת והזבל וכל דבר שהוא מוסיף הבל, לא נכשר ההטמנה בהם ואפילו מבעוד יום. ואין אלתבן אליאבס וכל דבר (שמוסיף) [שאינו מוסיף] הבל פי אלחראדה אנמא אבאהו אלהטמנה בהם מבעוד יום [אמנם התבן היבש וכל דבר שאינו מוסיף הבל אינו אסור בהטמנה בהם מבעוד יום] אבל משחשיכה אסור. הרי מכאן אמר רבא מפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף ואפילו מבעוד יום ואין טומנין בדבר שאינו מוסיף משחשיכה, כי הענת שאסרו בו ההטמנה בגפת ובזבל בו בעת עצמו אמרו אבל טומנין בהם יבשים, ואי אפשר להיות משחשיכה מפני שאמרו אין טומנין בתחילה בשבת, ולא יתכן להיות אלא מבעוד יום, ואעפ"כ אסור דבר שהוא מוסיף ולא התירו אלא דבר שאינו מוסיף, ואם היה דבר שאינו מוסיף מבעוד יום הוא שמותר מכלל שמחשיכה אסור.

קכב א מיי' פ"ה מהל' שבת הל' ג סמג עשין יא טוש"ע א"ח סי' רס ס"ב:

קכג ב מיי' פ"ד מהל' שבת הל' ד וס"ה הל' ג ופכ"ג הלכה טו סמג שם טוש"ע א"ח סי' רפז ס"ד:

קכד ג טוש"ע א"ח סי' רס סעיף ב:

קכה ד מיי' פ"ל מהל' עירובין הלכה כא סמג עשין דרבנן ג טוש"ע א"ח סימן רפז סעיף ג וסי' שלג סעיף ב וסי' תטו סעיף ב:

קכו ה מיי' פ"ו מהל' עירובין הלכה יג טוש"ע א"ח סימן שלג ס"ג:

קכז ו מיי' פ"ד מהל' שבת הלכה ג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' רנז ס"ד:

קכח ז טוש"ע א"ח סי' שיח סעיף ד: